

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ДУБОВИХ ЛІСІВ ЛІВОБЕРЕЖНОГО ЛІСОСТЕПУ В УМОВАХ СУМСЬКО- ТРОСТЯНЕЦЬКОГО ФІЗИКО-ГЕОГРАФІЧНОГО РАЙОНУ

Карнаух Т.Т., гр. 205-23МВ-02
Науковий керівник – к.т.н. **Говоруха О.В.**
Державний біотехнологічний університет

Дубові ліси на території Лівобережного Лісостепу є найпоширенішими, їх частка складає майже 50 % площі вкритих лісовою рослинністю лісових ділянок. Ці ліси виконують важливі природоохоронні, рекреаційні, захисні, сировинні функції, є осередками збереження біорізноманіття. Водночас дубові ліси зазнають інтенсивного антропогенного впливу [4, 6]. В Україні їх відтворення відбувається здебільшого створенням лісових культур, а природне насіннєве відновлення, відповідно, є менш поширеним. Внаслідок цього відбувається скорочення площі природних дубових лісів.

Метою роботи є вивчення сучасного стану, особливостей формування та відтворення дубових лісів Лівобережного Лісостепу, зокрема в умовах Сумсько-Тростянецького фізико-географічного району (на прикладі філії «Тростянецьке ЛГ» ДП «Ліси України»).

Лісовий фонд філії становить 22,0 тис. га, у ньому переважають деревостани дуба звичайного (*Quercus robur* L.), частка площі яких сягає 65 % загальної площі вкритих лісовою рослинністю ділянок. Штучні дубові ліси у філії ростуть на площі 6,6 тис. га, а природні – на площі 7,1 тис. га. Серед природних дубняків переважають порослеві, площа яких становить 6,3 тис. га, тоді як площа більш цінних дубняків насіннєвого походження становить лише 0,8 тис. га, або 4 %. Лісове господарство необхідно вести так, щоб цей розподіл змінювався в напрямку збільшення площі деревостанів природного насіннєвого походження, котрі є більш стійкими та довговічними.

За результатами аналізу матеріалів лісовпорядкування встановлено, що корінні дубові деревостани філії «Тростянецьке ЛГ» характеризуються нерівномірною віковою структурою. Встановлено, що молодняки (дубові насадження віком до 40 років) ростуть на площі 3,6 тис. га, з них ліси природного походження займають лише 24 % (0,9 тис. га). Найбільшу площу серед молодняків природного походження займають ділянки з переважанням в складі ясена звичайного та клена гостролистого (по 42 %), тоді як природні дубові молодняки ростуть займають лише 25 га (3 %). Резерви для збільшення площі дубових лісів полягають у реконструкції малоцінних і похідних молодняків більш низькопродуктивних насаджень, в складі яких переважають клени, в'яз, осика та ін.

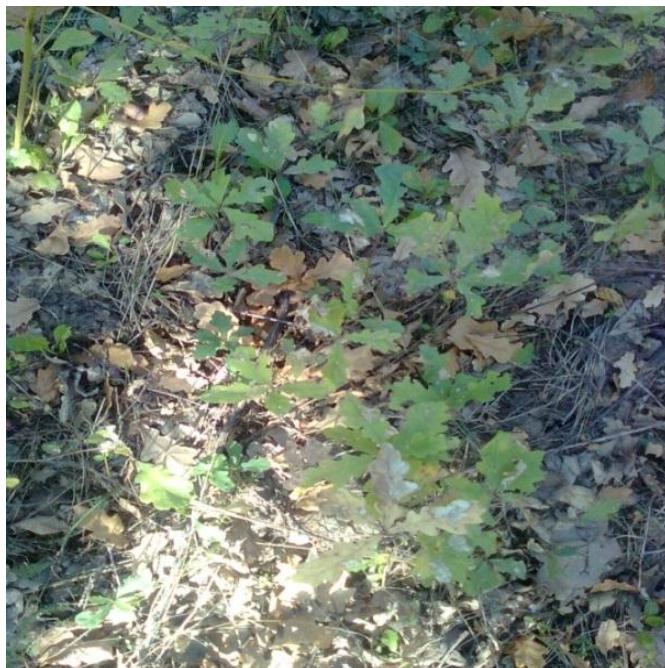

Рис.1. Благонадійний підріст дуба на дослідній ділянці

Після врожайного року (бал плодоношення 4 і більше) спостерігається масова поява сходів дуба (понад 70 тис. шт.·га⁻¹) із рівномірним розміщенням по площі (рис. 1). Так, на дослідній ділянці в умовах свіжої кленово-липової діброви (D₂-клД) було обраховано поновлення супутніх деревних порід. Кількість поновлення клена гостролистого становить 3,3 тис. шт.·га⁻¹, а польового – 0,4 тис. шт.·га⁻¹. Відпад підросту сягає до 75 %, але навіть при цьому успішність поновлення характеризується як «добра» [1]. Відпаду серед підросту другорядних порід майже не спостерігається. При проведенні рубок головного користування в дубових лісах попередньо доцільно визначати ділянки, на яких очікується природне поновлення, враховуючи періодичність плодоношення дуба. На цих ділянках, де в майбутньому можна сформуванати дубняки природного насінневого походження, слід проводити заходи сприяння природному поновленню.

Середньозважений показник використання лісорослинного потенціалу природних дубових лісів філії в умовах свіжої кленово-липової діброви становить 79 % та є досить високим, адже в середньому в цьому типі лісу в Лівобережному Лісостепу він становить 67–71 % [5]. Для підвищення продуктивності дібров філії необхідно застосовувати заходи щодо підвищення їх продуктивності, зокрема шляхом проведення рубок догляду.

Згідно чинних нормативів і наукових рекомендацій [2, 3] рубки догляду в дубових насадженнях повинні бути спрямовані на формування мішаних за складом, складних за будовою високопродуктивних насаджень. Під час проведення рубок догляду насамперед слід видаляти супутні породи, що заважають росту дуба, згодом – проводити догляд за формою стовбура, крони та за приростом дерев, скороченням строків вирощування

технічно стиглої деревини. Такі заходи дозволять до віку стиглості отримати максимальний запас цінної, технічно якісної деревини.

Рубки догляду, особливо освітлення та прочищення, слід проводити слабкої інтенсивності з частішою періодичністю. Необхідно своєчасно видаляти із насадження хворі дерева, що зменшить інфекційне навантаження, розповсюдження збудників хвороб і знизить ймовірне ураження здорових дерев.

Література

1. Довідник лісівника. За ред. П. С. Пастернака. Київ: Урожай, 1990. 295 с.
2. Особливості проведення рубок формування і оздоровлення лісів (методичні рекомендації). В. П. Ткач, В. Ф. Романовський, Г. Т. Криницький, І. Б. Шинкаренко, В. І. Парпан, О. В. Кобець, М. Г. Румянцев, О. М. Тарнопільська, В. А. Лук'янець, О. Г. Василевський, А. М. Жежкун. Харків : ФОП Панов А. М., 2023. 60 с. <https://doi.org/10.33220/2023.978-617-8113-47-6>.
3. Правила поліпшення якісного складу лісів. Постанова Кабінету Міністрів України від 12 травня 2007 р. № 724 (зі змінами). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/724-2007-%D0%BF#Texte>
4. Румянцев М. Г. Особливості природного поновлення основних лісоутворювальних порід в дібровах Лівобережного Лісостепу України: дис. ... канд. с.-г. наук. Харків, 2017. 179 с.
5. Ткач В. П., Кобець О. В., Румянцев М. Г. Використання лісорослинного потенціалу лісами України. *Лісівництво і агролісомеліорація*, 2018. Вип. 132. С. 3–12. <https://doi.org/10.33220/1026-3365.132.2018.3>.
6. Tkach V., Rumiantsev M., Kobets O., Luk'yanyets V., Musienko S. Ukrainian plain oak forests and their natural regeneration. *Forestry Studies*. 2019. Vol. 71. P. 17–29. <https://doi.org/10.2478/fsmu-2019-0010>.